

Marika Lotko

Sociālā darba izglītības aktualitātes: intervija ar Vasili Joakimidi

doi:10.25143/soc-darbs_2021_ISBN-9789934563928_059-071

Profesors Vasilis Joakimidis (*Vasilios Ioakimidis*) ir Eseksas Universitātes Sociālā darba departamenta direktors. Viņš ir pazīstams, pateicoties darbībai dažādos starptautiskos tīklos, piemēram, bija Eiropas Sociālā darba skolu asociācijas viceprezidents. Profesors ir viens no Sociālā darba rīcības tīkla dibinātājiem,¹ aktīvi darbojas Starptautiskajā sociālo darbinieku federācijā, tās Izglītības komitejā piedalās globālā sociālā darba standartu izstrādē, viņš arī ir pildījis redaktora pienākumus “Starptautiskajā Sociālā Darba Žurnālā”.²

Savā jaunākajā grāmatā, kas tapusi sadarbībā ar Īanu Fērgusonu (*Iain Ferguson*) un Maiklu Lavaletu (*Michael Lavalette*), “Globālais sociālais darbs politiskā kontekstā: Radikālās perspektīvas”³ Vasilis Joakimidis fokusējas uz moderno sociālo darbu, raksturo dažādus sociālā darba projektus.

Profesora pētnieciskā interese saistīta ar sociālā darba praksi politisko konfliktu laikā, dažādām labklājības kustībām, kas veidojušās sarežģītos sociālos, ekonomiskos un politiskos apstākļos.

Pasaulē, arī Latvijā, aktīvi tiek diskutēts par plaisu starp sociālā darba praksi un izglītību, plaši apspriežot, kā studējošajam izglītošanas procesā nodrošināt maksimālu zināšanu un prasmju apguvi. 2017. gadā Starptautiskā sociālo darbinieku federācija (IFSW⁴) izveidoja pagaidu Izglītības komisiju, kurā darbu sākāt jūs un Japānas Sieviešu universitātes⁵ sociālā darba profesore Mariko Kimura (*Mariko Kimura*). Jūsu uzdevums bija zināšanu pārnesei starp sociālā darba izglītību un praksi attīstīt vienotu, dinamisku un iekļaujošu struktūru, kurā abas puses mācītos viena no otras. Vēl viens svarīgs mērķis ir

---

¹ *Social Work Action Network*.

² *International Social Work Journal*.

³ Ferguson, I., Ioakimidis, V., Lavalette, M. 2018. *Global Social Work in a Political Context: Radical Perspectives*.

⁴ *International Federation of Social Workers (IFSW)*.

⁵ *Japan Women's University*.

M. Lotko. Sociālā darba izglītības aktualitātes:
intervija ar Vasili Joakimidi

veidot vienotu platformu, kurā tiktu definēti minimālie globālie sociālā darba izglītības standarti. 2018. gada jūlijā starptautiskajā sociālo darbinieku konferencē Dublinā jūs prezentējāt paveiktā darba rezultātus. Kurā attīstības posmā pašreiz ir globālie sociālā darba izglītības standarti?

Konferences ģenerālās asamblejas laikā tika prezentēti paveiktā rezultāti. Kopš pagaidu Izglītības komisijas izveidošanas mēs saņemam pozitīvu atgriezenisko saiti gan no izglītotājiem, gan praktiķiem visā pasaulē. Jāatzīmē, ka akadēmiķi, kuri primāri tika piesaistīti Starptautiskajai sociālā darba skolu asociācijai (IASSW)⁶ izteica bažas par komisijas ilgtermiņa nodomiem. 2018. gadā pagaidu Izglītības komisija iniciēja plašu konsultāciju un līdzdalības procesu, kurā sociālā darba izglītotāji, pakalpojumu saņēmēji, nacionālās sociālā darba asociācijas, darba devēji un pašvaldību pārstāvji tika lūgti iesaistīties pagaidu Izglītības komisijas izstrādātajā pasaules mēroga aptaujā.

Aptauja noritēja no 2017. gada novembra līdz 2018. gada februārim. Respondentu iesaiste bija augstāka, nekā bijām gaidījuši, – 990 respondenti piedalījās elektroniskajā aptaujā un 38 dalībnieki iesūtīja atbildes papīra formātā. Sociālā darba profesijā šī aptauja kļuva par vienu no plašākajām konsultējošajām aktivitātēm pasaulē. Praktiķi bija 79 % aptaujas respondentu, akadēmiķi – 29,7 %, darba devēji – 6,45 % un pakalpojumu saņēmēji – 3,79 %.⁷

Aptaujā iegūtie rezultāti vēl nav apstrādāti, taču pirmās tendences, ko identificējam, ir šādas: steidzami nepieciešama platforma, kurā veicināt diskusijas un nodot zināšanas, lai saistītu izglītību ar praksi; dihotomija starp teoriju un praksi ir mākslīga un sociālā darba mācību programmām jānodrošina jēgpilna un dinamiska abu elementu sintēze; sociālā darba izglītības attīstības pamata pilāri ir ētiskie principi un politikas.

Kad aptaujas dati tiks izanalizēti, pāriesim uz otro konsultēšanas posmu, kurā tiks veidotas fokusgrupas un organizētas apaļā galda diskusijas, iesaistot tajās darba devējus un pakalpojumu saņēmējus.

IFSW biedru kopsapulcē izskanēja vienots viedoklis, ka Izglītības komisija savas kompetences ietvaros var turpināt darbu.

Kā jūs raksturotu savu sadarbību ar kolēģi Mariko Kimuru, ar kuru kopā strādājat pie ziņojuma sagatavošanas?

Mariko tika iesaistīta pagaidu Izglītības komisijā, un viņas uzdevums bija tajā strādāt līdz pat ziņojuma rezultātu prezentācijai Dublinā. Mūsu uzdevums bija konferencē prezentēt rezultātus, nevis palikt strādāt šajā komisijā pēc

⁶ *International Association of School of Social Work.*

⁷ Daļa respondentu sevi pieskaitīja vairākām kategorijām, piemēram, gan praktiķiem, gan akadēmiķiem.

M. Lotko. Sociālā darba izglītības aktualitātes:
intervija ar Vasili Joakimidi

konferences. Mariko izlēma neturpināt darbu komisijā. Savukārt es joprojām to turpinu un vēlāk izlemšu, vai palikt komisijā ilgāk.

Līdz konferencei Dublinā komisijai bija divi priekšsēdētāji, es un Mariko, un divi pārstāvji no katra reģiona: Eiropas, Latīņamerikas, Ziemeļamerikas, Āzijas un Klusā okeāna, kā arī viens IASSW pārstāvis, kopā – 11 cilvēku. Sākotnējais nodoms bija no katra reģiona iesaistīt vienu izglītotāju un vienu praktiķi. Reģioniem bija iespēja pašiem izvirzīt savus kandidātus, mēs to nenoteicām. Praktiķis bija saistīts ar asociāciju.

Kuras starptautiskās asociācijas un organizācijas tika un tiek iesaistītas globālo sociālā darba izglītības standartu izstrādē? Kā notika šī izvēle?

Jau 2004. gadā IASSW sadarbībā ar IFSW prezentēja globālos sociālā darba izglītības un apmācības standartus.⁸ IFSW pārstāv uzskatu, ka pašlaik nepieciešams iekļaut praktiķus šo standartu izstrādē, kā arī vajag sadarboties ar starptautiskām organizācijām. Sadarbības īstenošanu varētu īstenot vairākos veidos:

- nodrošināt dialogu starp praktiķiem un akadēmiķiem;
- atbalstīt izglītotājus un universitātes, kas saskaras ar valdības vai tirgus spiedienu, kurš varētu apdraudēt sociālā darba izglītību.

Nacionālā un starptautiskā līmenī ir dažādas sociālā darba programmas, kuru īstenošanu traucē spiediens prakšu organizēšanas kontekstā, jo, piemēram, tas ir dārgs process. Šādā gadījumā mums būtu jāiejaucas un jāatbalsta kolēģi, norādot, ka sociālā darba programma nevar pastāvēt bez prakses.

Citāda situācija ir studiju programmās, kurās tikpat kā nav teorijas, piemēram, tā ir Anglijā. Studiju programmās tiek nodrošināta pagarinātas prakses vieta un vienīgās lekcijas teorijā notiek divas nedēļas vasaras skolas laikā. Jau atkal mēs vēlamies iejaukties un strādāt ar kolēģiem, lai veicinātu izpratni, ka tas nav sociālais darbs.

Mūsu nodoms nav regulēt vai akreditēt profesiju. Tas ir citu cilvēku darbs. Mūsu uzdevums ir nodrošināt atbalstu izglītotājiem un to, ka mācību programmā tiek iekļauti globālā sociālā darba definīcijas standarti, ka tā fokusējas uz visiem elementiem, kas tajā iekļauti. Un vēl – atbalstīt profesionāļus brīžos, kad tie jūt, ka kvalitāte ir apdraudēta.

Tā kā standarti ir globāla mēroga, mēs negribam kļūt pārāk stingri, un tas nozīmē, ka tie aptver minimālo prasību kopumu. Mēs joprojām ļaujam universitātēm, piemēram, Brazīlijā, šajā jomā būt politiskām (tur ir aktīvistu, un

---

⁸ Global standards for the education and training of the social work profession. *The International Association of Schools of Social Work*. <https://www.iassw-aiets.org/wp-content/uploads/2018/08/Global-standards-for-the-education-and-training-of-the-social-work-profession.pdf>

M. Lotko. Sociālā darba izglītības aktualitātes:
intervija ar Vasilii Joakimidi

viņi tā var darīt, nodrošinot prakses, ievērojot cilvēktiesības, sociālo taisnīgumu, tehniskos attīstības elementus). No citas puses, piemēram, ķīniešu kolēģi parāda cita veida ekstrēmismu, viņi galvenokārt fokusējas uz tehnokrātismu. Tas ir pieņemami, viņi to var darīt, bet atkal – tas nedrīkst notikt uz izglītības kvalitātes rēķina, ir jāievēro principi, kurus esam iekļāvuši starptautiskajā sociālā darba definīcijā.

Varbūt ir kādi, kas pretojas globālajiem sociālā darba izglītības standartiem? Kā jūs vērtējat, kāda valstīm ir iespēja saglabāt savu specifisko situāciju izglītības jomā globālo sociālā darba izglītības standartu kontekstā?

Pirms es atbildu uz šo jautājumu, jāatgriežas pie plašākās man zināmās jebkad veiktās sociālo darbinieku un akademiķu aptaujas, kas palīdzēs iegūt priekšstatu par globālajiem sociālā darba izglītības standartiem. Viens no interesantākajiem novērojumiem ir tas, ka trešdaļa respondentu sevi identificēja gan kā praktiķus, gan kā akademiķus, tāpēc nav iespējama skaidra kategorizācija, kurš ir akademiķis un kurš – praktiķis. Kā disciplīnu sociālo darbu mēs joprojām gribam iekļaut abos laukos, kas, pēc manām domām, ir ļoti jauki. Daudzās valstīs profesija tika attīstīta kā akadēmiska disciplīna, nevis prakse, bet citās valstīs universitāšu programmas iedibināja praktiķi – un tas parāda, ka šī ir ļoti daudzveidīga profesija un tai ir divējāda daba.

Cilvēki, kuri māca sociālo darbu, strādā arī praktiski, un viņi ir lepnī par savu profesionālo kvalifikāciju.

Es domāju, ka dzīvē plaša starp teoriju un praksi nav tik liela, bet globālā līmenī tā ir pārāk liela. Mums ir dažādas asociācijas, kas savā starpā tikpat kā “nesarunājas”. Mums ir kaut kas jādara, lai šo plaisu mazinātu.

Tātad jūs man jautājāt, vai ir kāds, kurš būtu pret globālajiem sociālā darba izglītības standartiem. Es domāju, ka ir cilvēki, kuri ir diezgan skeptiski, un kādā apjomā viņu atturība ir pamatota, jo bažas ir par to, ka globālie sociālā darba izglītības standarti varētu ietekmēt kultūras atšķirības. Un es varu saprast šīs aizdomas, jo dažādās valstīs sociālā darba vēsture ir atšķirīga, piemēram, koloniālisms daudzviet met ēnu uz attīstību. Es spēju saprast, kāpēc cilvēki no dienvidiem negrib atgriezties pie tā, kas ir bijis, ka amerikāņi, angļi un citi eiropieši attīsta standartus, kuri šiem cilvēkiem būtu jāievēro. Taču jāuzsver, ka globālie sociālā darba izglītības standarti tiešām būs prasību minimums, jo dažādība ir jāciena, bet tajā pašā laikā sociālā darba veicēji ir globāla profesija. Vajadzīga minimāla vienošanās par to, kas mēs esam. Sociālā darba starptautiskā definīcija šajā ziņā palīdz, jo dod mums identitāti. Standartus var veidot uz definīcijas principiem. Tiem nav jābūt pārlietu aprakstošiem un plašiem. Tas ir veids, kā mēs esam centušies ar šo uzdevumu tikt galā.

M. Lotko. Sociālā darba izglītības aktualitātes:
intervija ar Vasili Joakimidi

Kādi darbi ir plānoti nākotnē attiecībā uz globālo sociālā darba izglītības standartu ieviešanu?

Nākamais solis ir atkal censties izveidot IFSW Izglītības komisiju. Mēs mēģināsim iesaistīt nacionālās asociācijas un universitātes, lai sagatavotu globālos minimālos sociālā darba izglītības standartus. Mēs vēlamies līdzdarboties. Es gribētu uzsvērt, ka šajā darbā vēlamies iekļaut arī pakalpojumu saņēmējus, jo viņi būs tie, kas saņems izglītotāju un praktiķu darba rezultātus. Viņiem jādod iespēja izteikt savu viedokli.

Vai ir noteikts globālo sociālā darba izglītības standartu izstrādes termiņš?

Termiņa nav. Dublinā tika jautāts, vai mums tas jādara. Iespējams, rezultātus varētu gaidīt nākamajā gadā.⁹ Mēs gribētu, lai abas organizācijas¹⁰ strādātu kopā, bet šāda pieeja ir radījusi dažādas šaubas, kā arī kavēšanos pašā procesā.

Kāds ir jūsu redzējums par augstākās izglītības iestāžu un pakalpojumu saņēmēju iesaisti globālo sociālā darba izglītības standartu izstrādē nākotnē?

Mums jau bija aptauja. Gribam veicināt sadarbību, tiekoties reģionos, turklāt vēlamies pilnvarot nacionālās asociācijas uzņemt iniciatīvu, jo vietējais līmenis ir galvenais pamats. Es zinu, ka dažās valstīs nacionālās asociācijas ir proaktīvas, taču citās valstīs situācija ir sarežģītāka. Valstīs, kurās asociācijas ir pasīvas, centīsimies tās iesaistīt reģionālā līmenī. Mēs arī iekļausim tādu organizāciju kā *PowerUs*.¹¹

Rīgas Stradiņa universitāte kā vienu no nākotnes prioritātēm ir definējusi pētniecībā balstītu izglītību. Oponenti pauž pretēju viedokli, uzsvāru liekot uz praksē balstītu izglītību. Kā jūs saredzat pētniecības lomu sociālā darba izglītības kontekstā? Kas, pēc jūsu domām, rada zināšanas, ko izmanto izglītotāji studentu apmācībā un praktiķi praksē?

Diskusijas par šiem jautājumiem vienmēr pastāvējušas. Manā skatījumā šie nav savstarpēji izslēdzoši termini. Var censties, lai sociālais darbs kļūst par praksē balstītu disciplīnu, piemēram, sociologi diskutē par sociāliem jautājumiem un sociālām problēmām, bet sociālie darbinieki ne tikai diskutē par šiem jautājumiem, bet savās praksēs vietās viņi ir sociālo problēmu liecinieki un kaut ko dara, lai iejauktos. Tās nav tikai teorētiskas diskusijas, un tas ir lieliski, mēs ar to lepojamies. Bet tas nenozīmē, ka mums nevajadzētu radīt pašiem savas zināšanas.

⁹ 2019. gadā.

¹⁰ IFSW un IASSW.

¹¹ Organizācija, kura apvieno izglītotājus, sociālā darba skolu pētniekus un pakalpojumu saņēmējus.

M. Lotko. Sociālā darba izglītības aktualitātes:
intervija ar Vasili Joakimidi

Atšķirīgi ir avoti, no kā radīt zināšanas, un šiem avotiem vienmēr jābūt pārbaudītiem un apstrādātiem kā pierādījumiem. Citādi riskējam kļūt nepamatoti. Mēs novērtējam pieredzi un zināšanas, kas tiek radītas praksē. Es redzu šo procesu kā ciklu: pieredze – no prakses, un šo pieredzi mēs kodējam kā datus, kurus analizējam un apstiprinām ar zinātniskām metodēm. Viens lauks informē otru, tāpēc nav pretrunu. Es kļūtu ļoti aizdomīgs, ja kāds teiktu, ka sociālais darbs ir tikai pētniecība, vai kāds apgalvotu, ka sociālais darbs ir tikai prakse. Vajadzīgi ir abi, un tā ir profesijas stiprā puse.

Kādas sociālā darba aktualitātes pētniecībā Lielbritānijā pašreiz ieņem primāro vietu valsts līmenī? Vai vajadzētu pētīt sociālo pieprasījumu profesijai pēckrīzes periodā?

Vissvarīgākais temats, kas vienmēr bijis aktuāls Lielbritānijā, ir saistīts ar bērnu aizsardzību. Nesen uzmanība tika koncentrēta uz vardarbību pret bērnu un viņu pamešanu novārtā, paturot prātā ekonomiskos taupības pasākumus, par ko pagātnē netika runāts. Tagad akadēmiķi un Britu sociālo darbinieku asociācija sāk izzināt savstarpējo saistību starp taupības pasākumiem, nabadzību un bērnu aizsardzību. Vēl svarīgi ir jautājumi, kas saistīti ar bēgļiem. Tehnoloģiju izmantošana sociālajos pakalpojumos, elektronisko sistēmu izmantošana – kaut kas, kas palīdz sociālajam darbam, vai kas tāds, kas to padara par tehnisku profesiju.

Kā piemēru varētu minēt programmatūru, ko izmanto sociālie darbinieki. Pašvaldībām ir sava programmatūra, kuru sociālie darbinieki lieto, veicot ierakstus par katru tikšanos. Mūsdienās šīs darbības, lai ievadītu datus, aizņem 80 % sociālo darbinieku laika. Tas kļuvis tik dominējoši, ka daži kolēģi to salīdzina ar tirāniju. Kad sociālie darbinieki “pārslēdzas” uz datoru, viņiem ir noteikts darbu saraksts, ko nodevis menedžeris, un viņi nevar mainīt secību. Ja norādīts, ka vispirms jāsatiek pirmais klients, tad – otrais klients, bet sociālais darbinieks uzskata, ka šādā secībā šie klienti nav jāsatiek, tad noteikto kārtību tomēr nav iespējams mainīt – ir jārikojas atbilstīgi datorā ievadītajiem uzdevumiem un jāiet pie pirmā klienta. Neizbēgami ir noticis tā, ka sociālie darbinieki sākuši paši sevi “plaģiēt”: informāciju ievada *copy-paste* režīmā, jo nav cita veida, kā to izdarīt.

Es domāju, ka tehnoloģija var būt lielisks palīgs sociālajiem darbiniekiem. Piemēram, ja to izmanto pilngadīgu personu aprūpē, cilvēkiem ar demenci vai Alcheimera slimību. Mums nav jābaidās no tehnoloģijām.

Vai jāpēta sociālais pieprasījums, un tieši kuri jautājumi būtu jāpēta?

Uz to ir grūti atbildēt, jo katrai sabiedrībai ir savi jautājumi un prioritātes. Tas, ko es vēlētos redzēt sociālajā darbā globālā perspektīvā, ir kontekstuālā aspekta atgūšana jebkam, ko mēs darām. Lai mēs nebūtu tikai tehniski

M. Lotko. Sociālā darba izglītības aktualitātes:
intervija ar Vasili Joakimidi

izpildītāji, vienmēr būtu jābūt spējīgiem saprast. Ja mēs strādājam ar cilvēkiem, kurus ietekmējusi nabadzība, pret nabadzību nav jāizturas kā pret slimību, tikai dodot padomu. Ir jāveic pētījumi, lai izprastu, kāpēc nabadzība parādās, jāpēta makrolīmenis.

Vai Lielbritānijā sociālie darbinieki nodrošina tiešsaistes konsultācijas? Esmu dzirdējusi, ka to aktīvi dara ārsti.

Mēs to nedarām, un patiesībā to nedara arī ārsti. Pašlaik par to ir plašas debates. Nacionālajai veselības sistēmai ir tālruņa līnija, kuru persona var lietot, lai piezvanītu savam vietējam ārstam un lūgtu padomu. Te parādās jautājums, vai mums būtu jāizmanto *Skype* platforma. Ārstiem ir dalītas jūtas pret šo jautājumu. Diskusijas bijušas arī par to, vai vajadzētu radīt tālruņa aplikāciju, lai pa tālruni varētu pieteikt vizīti un kontaktēties ar savu ārstu. Ārsti pret šo iniciatīvu bijuši atturīgi, pamatojot ar to, ka šādā gadījumā jebkurš, kuram, piemēram, ir galvas sāpes, uzreiz lietos aplikāciju. Tā ir viena no bažām.

Dažādās Eiropas valstīs sociālā darba izglītības programmās tiek iesaistīti pakalpojumu saņēmēji, arī Lielbritānijā tā notiek. Lūdzu, pastāstiet, kā Lielbritānijā pakalpojumu saņēmēji tiek integrēti izglītošanas procesā?

Pakalpojumu saņēmēji tiek iekļauti visos izglītības posmos. Viņi ir iesaistīti personāla sanāksmēs, viņiem ir balsstiesības par to, kāda būs izglītības iestādes stratēģija. Viņi tiek iesaistīti studentu atlasē, kad mēs viņus intervējam. Intervijās vienmēr piedalās viens akademiķis, viens praktiķis un viens pakalpojumu saņēmējs. Pēdējos 10–15 gadus mēs iesaistām arī pakalpojumu saņēmējus.

Pakalpojumu saņēmēji tiek iekļauti arī mācīšanas procesā – viņi stāsta par savu pieredzi. Dažreiz mēs viņus dēvējam par pieredzes ekspertiem, jo viņi ir attīstījuši zināšanas caur savu dzīves pieredzi. Mēs neiesaistām pakalpojumu saņēmējus tāpēc, ka esam jauki cilvēki, bet gan darām to pakalpojumu saņēmēju kustības dēļ. Viņi par šo iesaisti ir cīnījušies un skaidri pateikuši, ka viņi neļūtas redzami. Mēs nevaram dizainēt sociālā darba studiju kursus un izglītēt studentus, neiekļaujot pakalpojumu saņēmējus. Mūsdienās visām sociālā darba programmām, lai tās tiktu akreditētas, jāparāda, kā tajās iesaista pakalpojumu saņēmējus.

Skandināvijā ir lieliski piemēri tam, kā pakalpojumu saņēmēji tiek iekļauti izglītībā. Citās valstīs akademiķi to nekad neakceptētu. Atceros kolēģi no Centrāleiropas, kurš man reiz prasīja, kāpēc lai viņš savā kursā iekļautu pakalpojuma saņēmēju, jo tā ir universitāte, nevis cirks. Šī piebilde atspoguļo pastāvošās problēmas. Ja tu domā, ka tu sagatavo studentus darbam cirkā, tad labāk mainīt darbu un mēģināt darīt kaut ko citu.

M. Lotko. Sociālā darba izglītības aktualitātes:
intervija ar Vasili Joakimidi

Varbūt ir bijis kāds pētījums vai atgriezeniskā saite par to, kā studenti un praktiķi vērtē sociālo pakalpojumu saņēmēju iesaisti mācību procesā?

Šobrīd iekļaut pakalpojuma saņēmējus izglītības procesā kļuvis par normu, mēs pakalpojuma saņēmējus ietveram jau no programmas plānošanas posma. Stāsti, ar kuriem pakalpojumu saņēmēji dalās, ir ļoti spēcīgi.

Kad runājam par apspiešanu garīgās veselības aprūpes institūcijās, es varu šo stāstu izstāstīt pats, bet, kad klāt ir 65 vai 75 gadus veca sieviete, kura dzīvojusi garīgi slimo aprūpes institūcijās 40 gadus, un viņa stāsta par vardarbību, degradāciju, apspiešanu... Dažreiz studenti, dzirdot šādus stāstus, pamet telpu raudot. Izglītībai jāspēj satraukt. Dažreiz jābūt nekomfortabli.

Un kā reaģē pakalpojuma saņēmēji?

Es domāju, ka diezgan daudzi izbauda šo procesu. Daži to izjūt kā pienākumu izstāstīt un palīdzēt sagatavot sociālos darbiniekus. Dažādi ir aspekti, ko viņi ir piedzīvojuši un kam nevajadzētu nekad atkārtoties.

Vai pakalpojuma saņēmējiem par šo iesaisti maksā?

Jā!

Vai iesaistītie pakalpojumu saņēmēji rotē vai paliek uz ilgāku laiku?

Lielbritānijā ir aptuveni 80 sociālā darba programmu. Parasti tiek kontaktēti ar pakalpojuma saņēmējiem no tuvējās apkārtnes. Mums ir pakalpojumu saņēmēju grupa, aptuveni 10 cilvēku. Ir atsevišķas personas, kuras tiek iesaistītas vairāk, citas – mazāk.

Kādas līdz šim bijušas grūtības pakalpojumu saņēmēju iesaistē izglītības procesā?

Mēs, sociālie darbinieki, izprotam nepieciešamību iesaistīt pakalpojumu saņēmējus, dekāni un citi darbinieki universitātē ne vienmēr izprot šādu nepieciešamību.

Dažreiz mums jābūt elastīgiem, lai dažādotu veidus, kā mēs atalgojam pakalpojuma saņēmējus, jo vairums no viņiem saņem pabalstus. Lai saņemtu pabalstus, pakalpojumu saņēmējiem ir noteikts ienākumu līmenis. Piemēram, iedosim kādam 100 eiro par viņa pienesumu, un viņa ienākumi palielināsies, viņš vairs neatbildīs noteikumiem par vajadzīgo ienākumu līmeni, lai saņemtu pabalstus. Tāpēc dažreiz mēs viņiem maksājam nevis naudā, bet piešķiram kuponus lielveikalā, dāvanu kartes. Pašlaik šāda rīcība rada neizpratni universitātē – tur netiek skaidrībā ar situāciju un apgalvo, ka cilvēkiem nevar maksāt ar dāvanu kartēm. Universitātē dažreiz grūti aptvert šādu birokrātiju. Taču jāsaprot, ka šī nav krāpšanās, bet palīdzība cilvēkiem nezaudēt pabalstus.

M. Lotko. Sociālā darba izglītības aktualitātes:
intervija ar Vasili Joakimidi

Komplekss ir jautājums par pakalpojumu saņēmēja definīciju. Ir acīmredzams, ka pakalpojuma saņēmējs ir kāds, kurš ir bijis pakalpojumu vai garīgās veselības aprūpes pakalpojumu saņēmējs, kā arī kāds, kurš ir bijis aprūpētājs, rūpējies par kādu un arī pats saņēmis pakalpojumus.

Kādā dzīves posmā mēs kļūsim par pakalpojumu saņēmējiem. Rietumu sabiedrībā ap 30 % cilvēku piedzīvos garīgās veselības saslimšanas. Var rasties jauna diskusija. Vai gadījumā tas, ka es, piemēram, aprūpēju savu tēvu, kuram ir vēzis, mani padara par aprūpētāju? Mēs iedrošinām cilvēkus reflektēt par viņu multiplajām identitātēm.

Nav striktas definīcijas par to, kurš ir pakalpojumu saņēmējs. Meklējot atbildi, viens labs avots ir organizācija, kura strādā ar pakalpojumu saņēmējiem Esekā un kuru sauc "Mūsu dzīvesstāstu veidošana" (*Shaping our Lives*). Viņiem ir lieliska mājaslapa, mēs ar viņiem strādājam, un viņi cenšas tikt galā ar visiem šiem jautājumiem: dot definīciju, runāt par to, kā pakalpojumu saņēmējus varam iekļaut, iesaistīt pētniecībā. Tas ir jautājums par pašidentifikāciju.

Mums doktorantūrā ir studente, kura ir arī lektore. Es pastāstīšu, kā viņa kļuva par lektori. Es izlasīju viņas disertāciju, mēs norunājām tikšanos, un es sapratu, ka tas ir tas, ko mēs saucam par autoetnogrāfiju, kurā viņa reflektē savu pieredzi. Un šī pieredze bija tāda, ka viņa piespiedu kārtā tika ievietota garīgās aprūpes institūcijā. Viņa sevi nekad neidentificēja kā pakalpojumu saņēmēju. Šī sievietē četras reizes tika ielēgta šādā institūcijā 30 gadu vecumā. Vai tas tevi padara par pakalpojuma saņēmēju? Mums bija ilga diskusija, kuras laikā apliecināju, ka viņa ir drosmīga un es necenšos viņu apzīmogat, bet šī personīgā pieredze ir lielāka nekā akadēmiskās studijas. Un es viņu aicināju atspoguļot šo pieredzi disertācijā un piedāvāju iekļaut to lektores darbā. Sākumā viņa negribēja, taču tagad viņa ir viena no mūsu pasniedzējām.

Jau vairākus gadus praktiķi, izglītotāji un darba devēji Latvijā diskutē par ētikas kodeksa saturu. Sakiet, lūdzu, kā jūs vērtējat, kam jābūt sociālā darba ētikas kodeksa kodolā?

Sociālajiem darbiniekiem ētikas kodekss vajadzīgs kaut vai tāpēc, ka viņi strādā ar cilvēkiem. Turklāt viņi strādā ar visievainojamākajiem cilvēkiem sabiedrībā. Vai nu profesionāli to grib atzīt vai ne, bet viņiem ir liela vara. Jābūt vienlīdzīgām attiecībām starp sociālo darbinieku un pakalpojuma saņēmēju. Pat, ja sakām, ka esam jauki un empātiski cilvēki, tas nemaina faktu, ka mūsu lēmumiem var būt liela ietekme, kas var būt ļoti pozitīva, bet tā var būt arī ļoti negatīva. Mēs bieži saskaramies ar dilemmām, kuras rodas arī spriedzes rezultātā starp mūsu darba devēju interesēm, piemēram, budžeta samazinājumu, un to cilvēku tiesībām, ar kuriem mēs strādājam. Tas ir ļoti svarīgi, lai mums būtu ētikas vadlīnijas.

M. Lotko. Sociālā darba izglītības aktualitātes:
intervija ar Vasili Joakimidi

Kopumā jautājums par ētiku ir ļoti filozofisks, jo ir dažādas ētikas skolas un mācības. Zviedru un britu ētikas kodeksi ir tie, kurus saucam par Kanta ētiku, kas balstās uz Imanuela Kanta idejām. Briti un zviedri lēmumu pieņemšanu ir individualizējuši. Turpretī Latīņamerikas ētikas kodekss ir daudzkārt politiskāks. Kad rodas dilemma, briti un zviedri saka, ka indivīda ziņā ir izlemt, bet Latīņamerikas ētikas kodeksā paredzēts, ka dilemma nav jāreducē līdz indivīda līmenim, tiek uzsvērtā kolektīvā atbildība un dažādu procesu ietekme uz individuālo līmeni.

Es sāktu ar globālo ētikas standartu izpēti, jo tajos ņemtas vērā kulturālās atšķirības, tad turpinājumā es diskutētu par atsevišķiem prakses aspektiem un specifisko kontekstu.

Sociālie mediji ir vēl viens jautājums. Šodien dažādas robežas ir mainījušās. Daudzi sociālie darbinieki ir labi profesionāļi, bet sociālo mediju pratībā viņi ir analfabēti, un viņi nezina, kur ir robežas. Mums jānāk ar priekšlikumu un vadlīnijām. Tas ir svarīgi, lai cilvēki varētu meklēt dažādas atbildes.

Uzskatu, ka ētikas kodeksam nav jābūt nogurdinošam un ļoti, ļoti detali-zētam. Kodeksam jādod plaša ievirze, un cilvēki varēs uz to balstīties, varēs runāt ar saviem kolēģiem, supervizēties un meklēt risinājumus.

Jūs daudz ceļojat, aptverot dažādus kontinentus. Varbūt ir radušies novērojumi un secinājumi par kopīgo un atšķirīgo sociālajā darbā?

Esmu pārliecināts, ka sociālais darbs ir globāla profesija. Par spīti atšķirībām – kultūras relativismam un indigenizācijai – mums ir kopēja identitāte. Un ir daži pamatprincipi, kas visiem būtu jāadaptē. Sociālais darbs ir viena no profesijām, kas pasaulē visstraujāk attīstās. Palielinājies ir valstu skaits, kas sākušas strādāt pie sociālā darba studiju programmām. Skaidrs, ka ir vajadzīgi sociālie darbinieki. Piemēram, Grieķijā, kur krīzes laikā bezdarbs vidēji sasniedza ap 25 %, sociālajiem darbiniekiem nebija nodarbinātības problēmas. Tā bija vienīgā profesija, kurā visiem bija darbs. Tomēr šai vajadzībai nāk līdzī arī doma par novērtējumu, ko sociālie darbinieki var izdarīt. Vairumā valstu sociālo darbu novērtē.

Vai esat novērojis kādu piemēru, ka valdība liek šķēršļus sociālā darba attīstībai?

Vēsturiski šādas valstis ir bijušas, piemēram, Latīņamerikā militāro diktatūru laikā sociālie darbinieki tika uzskatīti par aktivistiem. Tika slēgtas sociālā darba skolas, dedzinātas grāmatas u. tml. Patiesībā nevaru iedomāties valsti, kura būtu apturējusi sociālā darba attīstību.

Sociālā darba definīcijā iekļauti vairāki termini (sociālais taisnīgums, cilvēktiesības u. c.), kuri aktualizē sociālā darba nozīmi globālā un lokālā

M. Lotko. Sociālā darba izglītības aktualitātes:
intervija ar Vasili Joakimidi

līmenī. Sekojot līdzi jūsu profesionālajām aktivitātēm, redzams, ka savu profesionālo uzmanību vēršat uz cilvēktiesību jautājumiem. Lūdzu, pastāstiet, kādas ir pašreizējās aktualitātes, pie kurām jūs strādājat cilvēktiesību jomā?

Tās ir saistāmas ar to, ko jau teicu iepriekš. Sociālie darbinieki strādā ar vismazāk aizsargāto sabiedrības daļu, tādēļ šī ir viena no pirmajām profesijām, kurā nodarbinātie ir liecinieki tam, kādu ietekmi likumi, valsts politika, taupības pasākumi atstāj uz cilvēkiem. Lielbritānijā, kad valdība teica, ka samazinās pabalstus noteiktu grupu cilvēkiem, sociālie darbinieki bija pirmie, kuri tūlīt pat saprata, ko tas nozīmēs un kā cilvēki cietīs, – tas notika ilgi pirms tam, kad analītiķi un akademiķi sāka veidot attiecīgo statistiku.

Jāieņem kritiska pozīcija, jo mēs esam pa vidu tur, kur valsts satiekas ar ievainojamām grupām un sabiedrību. Tādēļ mums ir papildu pienākums “runāt ar varu”. Ļoti bieži marginalizēti cilvēki neuzdrošinās izteikties, un mums ir jārunā viņu vārdā.

Latīņamerikā sociālie darbinieki, kuri ir bijuši cilvēktiesību aizstāvji, vienkārši pazūd, jo tiek nolaupīti vai noslepkavoti. Palestīnā pagājušajā gadā¹² nošāva sociālo darbinieku, kurš savu profesionālo dzīvi veltīja nevardarbīgai bērnu tiesību aizstāvībai. Šis notikums radīja lielas bažas starp sociālajiem darbiniekiem, jo Izraēlas Sociālo darbinieku asociācija neaizstāvēja palestīniešus. Mēs par to bijām ļoti uztraukušies, jo, kā jau teicu, esam globāla profesija un mums citam citu jāaizstāv.

Cits piemērs ir no Turcijas, kur sociālie darbinieki nespēja kritizēt valdību. Viņi zaudēja darbu, pirms atvēra muti, jo valdībai bija aizdomas, ka profesionāļi varētu būt kritiski.

Es gribu pateikt, ka mums ir privileģēta profesija, kurā strādājošie var panākt izmaiņas, taču tas ne vienmēr ir viegli. Mēs neesam supervaroņi un negribam, ka cilvēki sevi ziedo tikai tāpēc, ka dara savu darbu. Piemēram, juristiem un ārstiem ir asociācijas, kuras nekavējoties iejaucas, ja rodas šāda nepieciešamība. Es domāju, ka mums jāsasniedz tāds līmenis, ka varam nekavējoties iejaukties, lai aizsargātu savus kolēģus.

Ungārijā pirms trim gadiem sociālais darbinieks nonāca tiesā, jo parādīja bezpajumtniecības likuma apspiedošo dabu. Ungārijā savā ziņā kriminalizē bezpajumtniecību. Tā vietā, lai palīdzētu bezpajumtniekiem, viņi tiek arestēti. Sociālais darbinieks, kurš rīkoja kampaņu pret to, tika arestēts. Šis notikums radīja globālu mobilizāciju.

Otrs virziens, kurā strādājat, ir radikālais sociālais darbs. Latvijā mēs par šo virzienu maz zinām, taču, vērojot radikālā sociālā darba izpausmes

¹² 2017. gadā.

M. Lotko. Sociālā darba izglītības aktualitātes:
intervija ar Vasili Joakimidi

Lielbritānijā, gribas secināt, ka sociālais darbs ir proaktīva profesija – tie ir sociālie darbinieki, kas uzņemas iniciatīvu, profesionāli, kuri spēj pretoties politiskajām aktivitātēm, ja tās ir pretrunā ar klientu interesēm, tās ir aktivitātes, kurās sabiedrību izglīto par sociālo darbu un tā daudzveidību. Lūdzu, pastāstiet savu redzējumu par radikālo sociālo darbu.

Radikālais sociālais darbs kopumā ir tradīcija sociālā darba iekšienē, un tā diezgan būtiski fokusējas uz mijiedarbību un savstarpējo saistību starp kontekstu un indivīdiem. Vēsturiski sociālais darbs, piemēram, darbs ar gadījumu, galvenokārt koncentrējās uz indivīdu funkcionalitāti, un tas radīja situāciju, ka tiek vainoti upuri. Ja kāds ir bez darba, tiek sacīts, ka tas ir funkcionalitātes trūkums un jāstrādā, tiek ignorēts tas, ka cilvēks neizvēlējās būt nabadzīgs. Cilvēki neizvēlas būt bez darba, neizvēlas, ka viņiem ir garīgās veselības problēmas. Radikālā pieeja galvenokārt fokusējas uz ietekmi, kādu politika atstāj uz indivīdiem. Radikālais sociālais darbs notiek divos atsevišķos līmeņos. Vienā līmenī tiek nodrošināts atbalsts indivīdam, tas notiek atbalstošā un nenosodošā veidā. Tādā veidā, kurā tiek atzīts, ka cilvēks cieš, ka ir traumēts, un mēs apzināmies to, kam cilvēks iet cauri, un tā nav cilvēka vaina. Jāstrādā kopā, lai cilvēks var justies atbrīvots un lai var viņu iedrošināt, lai izaicinātu valsts netaisnīgos likumus. Tas ir tas, ko ar radikālo sociālo darbu jācenšas panākt.

Ir vairāki šāda darba piemēri. Sociālie darbinieki Lielbritānijā pagājušajā gadā¹³ organizēja gājienu, kurā viņi kājām devās no Londonas uz Birmingemu, un viņi strādāja ar pakalpojumu saņēmējiem katrā pilsētā. Šādi viņi cilvēkiem parādīja, ka sociālie darbinieki ir viņu pusē. Katrā pieturā viņi runāja par politiku un strādāšanu kopā.

Viena lieta ir izteikties, bet cita lieta ir tad, ja tavs darba devējs ir diskomfortā šo izteikumu dēļ un jāsaņem ar sekām. Tāpēc radikālais sociālais darbs nav attiecināms uz individuāliem sociālajiem darbiniekiem, kuri saņem. Es nekad nesaku cilvēkiem vai saviem studentiem, ka kādam individuāli jābūt nepatīkšanu cēlājam, jo šādā gadījumā sistēma šo cilvēku iznīcinās. Profesionālis zaudēs darbu vienā mirklī. Radikālais sociālais darbs ir par kolektīvismu, vara ir kopībā. Sociālo darbinieku kustība ir daudz varenāka.

Sociālais darbs nepārtraukti mainās, to ietekmē globālā un valsts politiskā, ekonomiskā un sociālā situācija. Kādas pārmaiņas sociālais darbs piedzīvo Eiropā? Vai ir kādi novērojumi par pārmaiņām Eiropā pēdējo 10 gadu laikā?

¹³ 2017. gadā notika sociālo darbinieku u. c. profesionāļu vairāk nekā 100 km gājiens, kura laikā sociālie darbinieki protestēja pret valdības lēmumu samazināt budžetu dažādiem atbalsta mehānismiem. Gājiena mērķis bija parādīt budžeta samazinājuma negatīvo ietekmi uz institūcijas darbu un atbalsta nodrošinājumu klientiem.

M. Lotko. Sociālā darba izglītības aktualitātes:
intervija ar Vasili Joakimidi

Mēs varam justies optimistiski, jo šī ir profesija, kuras darbības joma paplašinās, un tai ir privilēģija saņemt cilvēku uzticību. Sociālais darbs galvenokārt ir atkarīgs no valsts politikas, no tā, kurā virzienā tā tiks definēta. Tāpēc atsevišķās valstīs mēs redzam menedžerismu, tehnokrātijas parādīšanos. Tā varētu būt sociālā darba nākotne, bet es ceru, ka tā nebūs. Mēs nevaram noteikt nākotni. Tas, ko sociālie darbinieki var darīt, – būt pietiekami aktīvi, lai paši veidotu savu un, protams, sabiedrības nākotni. Man ir pamatots iemesls domāt, ka sociālais darbs tiks vairāk politizēts nekā jebkad agrāk.

Paldies par interviju un veiksmi turpmākajā darbībā!

Avoti un literatūra

1. Ferguson, I., Ioakimidis, V., Lavalette, M. 2018. *Global Social Work in a Political Context: Radical Perspectives*.
2. Global standards for the education and training of the social work profession. *The International Association of Schools of Social Work*. 2018. <https://www.iasw-aiets.org/wp-content/uploads/2018/08/Global-standards-for-the-education-and-training-of-the-social-work-profession.pdf>